

Forum Standaardisatie

Wilhelmina v Pruisenweg 104
2595 AN Den Haag
Postbus 84011
2508 AA Den Haag
www.forumstandaardisatie.nl

notitie

FORUM STANDAARDISATIE

Agendapunt:	FS-20170308.02A		
Aan:	Forum Standaardisatie		
Van:	Stuurgroep Standaardisatie		
Datum:	24 februari 2017	Versie	1.0
Betreft:	Forumadvies AdES Baseline Profiles en aanvullend onderzoek		

Aanleiding en achtergrond

De AdES Baseline Profiles zijn aangemeld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor opname op de lijst met open standaarden, met 'pas toe of leg uit'-verplichting. De AdES Baseline Profiles zijn standaarden die worden gebruikt voor het ondertekenen van XML-documenten (XAdES), PDF-documenten (PAdES), CMS-documenten (CAdES) en documentcontainers/ZIP (ASiC) met een geavanceerde en of gekwalificeerde elektronische handtekening¹.

Het is al verplicht om de standaarden te accepteren bij ontvangst (op grond van wettelijke regelingen zoals Besluit 2011/130/EU, Verordening 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad en het Uitvoeringsbesluit 2015/2016 van de Europese Commissie). Vandaar dat is voorgesteld om de standaard ook toe te passen om te gebruiken bij het ondertekenen van bovengenoemde documenten.

Na de aanmelding van de standaard heeft er een intake en experttoets plaatsgevonden. Het expertadvies is aangeboden in een openbare consultatie. De reacties uit deze consultatie zijn verwerkt in het Forumadvies dat is voorgelegd in de Forumvergadering van 19 oktober 2016.

Naar aanleiding van de expertbijeenkomst en openbare consultatie waren er naar inzien van het Forum Standaardisatie nog vragen (zie punt 1) die beantwoord moesten worden om te kunnen besluiten over opname van de standaard.

¹ De AdES Baseline Profiles bieden een basis voor het tekenen van een document met zowel een geavanceerde als een gekwalificeerde elektronische handtekening. Voor beide kan het dus gebruikt worden. Voor een gekwalificeerde handtekening gelden aanvullende eisen ten opzichte van de geavanceerde handtekening, zoals het gebruik van een veilig middel (bijvoorbeeld smartcard of token) en gebruik van een certificaat uitgegeven door een erkende certificatieinstantie. Bij het tekenen met de AdES Baseline Profiles is de handtekening opgenomen in het document zelf.

Datum
10 maart 2017

Gevraagd is om deze nader uit te zoeken voordat wordt ingestemd met een eventuele opname. In dit advies zijn de resultaten uit het aanvullend onderzoek verwerkt en wordt geadviseerd over het opnemen van de standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst.

Betrokkenen en proces

Dit advies en aanvullend onderzoek is tot stand gekomen door deskresearch en gespreken met organisaties die het tekenen met elektronische handtekeningen op basis van de AdES Baseline Profiles hebben geïmplementeerd. Voor het aanvullend onderzoek is beoordeeld op welke manier er een invulling gegeven kan worden aan een community, welke bestaande use cases er zijn en welke technische ondersteuning er wordt geboden met betrekking tot de standaard.

Een eerste conceptversie van dit advies is aan het Bureau Forum Standaardisatie en de indiener gestuurd met het verzoek om een reactie op het advies. Na verwerking van deze reacties is het advies ingediend bij het Bureau Forum Standaardisatie voor verzending naar het Forum Standaardisatie.

Consequenties en vervolgstappen

De conclusie van het onderzoek is dat er geen beperkende factoren zijn om de standaard op te nemen op de lijst met open standaarden, met 'pas toe of leg uit'-verplichting. Omdat het aantal implementaties van de standaard nog wel beperkt is en er een (Nederlandse) community ontbreekt, wordt aan de indiener (Ministerie van BZK) meegegeven om een actievere rol aan te nemen met betrekking tot het delen van kennis en ervaring. In lijn daarmee wordt ook geadviseerd om over twee jaar de stand van zaken en adoptiestatus van de standaard opnieuw te beoordelen.

Gevraagd besluit

Het Forum Standaardisatie wordt gevraagd om:

1. Kennis te nemen van de antwoorden op de aanvullende vragen van het Forum Standaardisatie op het forumadvies voor de AdES Baseline Profiles;
2. De besluitvorming omtrent de opname van de AdES (Advanced Electronic Signature) Baseline Profiles voort te zetten en aan het Nationaal Beraad Digitale overheid te vragen om in te stemmen met het advies om de AdES Baseline Profiles op te nemen op de lijst met open standaarden, met een 'pas toe of leg uit'-verplichting.²

Het Nationaal Beraad Digitale Overheid te adviseren om:

3. De indiener te vragen te starten met het verzamelen van best practices en hierbij betrokken partijen verzoeken zich kenbaar te laten maken als kennisbron met betrekking tot de AdES standaarden.
4. Vanwege de beperkte adoptie van de standaard om over twee jaar, na opname van de standaard, te beoordelen of de kwantitatieve behoefte aan de standaard voldoende aanwezig is en hoe de adoptie van de verloopt.

² Zie hiervoor ook het eerdere forumadvies:
<https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/default/files/FS/2016/1019/FS-20161019.03A-Forumadvies-AdES-Baseline-Profiles-0.pdf>

1. AANVULLEND ONDERZOEK FORUM STANDAARDISATIE

Het Forum Standaardisatie heeft een drietal aanvullende vragen gesteld naar aanleiding van het forumadvies voor de AdES Baseline Profiles van 19 oktober 2016.

Datum

10 maart 2017

Vragen Forum Standaardisatie

1. Op welke manier kan er een actieve community gevormd worden die de adoptie van de standaard ondersteunt en die fungeert als aanspreekpunt waar overheden terecht kunnen voor vragen over (toepassing van) de standaard?
2. Zijn er bestaande use cases en kunnen deze gebruikt worden als praktijkvoorbeelden voor implementatie?
3. Waar worden de standaarden ondersteund (software / leveranciers) en op welke manier worden overheden ondersteund bij de technische implementatie van de standaard?

Vraag 1: Community AdES-Baseline Profiles

Vraag: Op welke manier kan er een actieve community gevormd worden die de adoptie van de standaard ondersteunt en die fungeert als aanspreekpunt waar overheden terecht kunnen voor vragen over (toepassing van) de standaard?

Antwoord:

Op Europees niveau is er een organisatie de Connecting Europe Facility (CEF), die zich inzet voor adoptie van de AdES standaarden en ondersteunt bij het gebruik van de standaarden. CEF is een fonds van de Europese Unie voor investeringen in projecten die gericht zijn op een betere interconnectie tussen de Europese lidstaten. Onderdeel van de CEF bouwblokken is het softwareprogramma Digital Signature Services (DSS). Het softwareprogramma biedt de mogelijkheid om documenten te ondertekenen met een elektronische handtekening op basis van de AdES Baseline Profiles. Deze open source software is vrij beschikbaar³.

Volgens haar website helpt CEF bij het versnellen van de adoptie van elektronische handtekeningen. Via de website van CEF wordt de mogelijkheid geboden om via een digitaal platform⁴ ondersteuning te vragen bij de implementatie van DSS. CEF start binnenkort tevens een online eSignature Community⁵ en een wiki voor de beantwoording van veelgestelde vragen. Zowel het digitale platform als de community is voor ieder vrij beschikbaar.

Naast CEF werkt ook de standaardisatieorganisatie ETSI aan kennisuitwisseling met betrekking tot de AdES standaarden. Zo organiseert ETSI seminars waarbij digital signing⁶ wordt behandeld (volgend seminar is in juni 2017). Daarnaast heeft ETSI een portal⁷ waar achtergrondinformatie over de AdES standaarden te vinden is.

In Nederland bestaat er op dit moment geen community gericht op (de toepassing van) de AdES standaarden. Wel zijn er binnen de Rijksoverheid meerdere partijen

³ CEF (2017). Digital Signature Services latest version, geraadpleegd via <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/pages/viewpage.action?pageId=23003381>

⁴ CEF (2017). Issue tracker DSS, geraadpleegd via <https://ec.europa.eu/cefdigital/tracker/projects/DSS/issues/DSS-1134?filter=allopenissues>

⁵ CEF (2017). eSignature Community, geraadpleegd via <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/eSignature+Collaboration>

⁶ ETSI (2017). Security week 2017, geraadpleegd via <http://www.etsi.org/etsi-security-week-2017>

⁷ ETSI (2017). Digital signature portal, geraadpleegd via <http://www.etsi.org/technologies-clusters/technologies/digital-signature>

actief bezig met de invoering en/of implementatie van de AdES standaarden. De kennis en ervaringen die opgedaan worden tijdens de implementatie van de AdES-standaarden, zowel bij implementaties op basis van eigen oplossingen als dan niet op basis van DSS, als via commercieel beschikbare (standaard)implementaties, zou gebruikt kunnen worden om bij te dragen aan nieuwe implementaties.

Datum
10 maart 2017

De partijen die tijdens dit onderzoek zijn geïdentificeerd als actief betrokken zijn:

- Ministerie van Binnenlandse zaken (als indiener van de AdES-standaarden);
- Ministerie van Economische zaken (als indiener van de AdES-standaarden);
- Ministerie van Defensie;
- Rijkswaterstaat;
- Kamer van Koophandel;
- Autoriteit Consument & Markt

Door kenbaar te maken naar andere overheidsorganisaties dat er kennis en ervaring aanwezig is met betrekking tot (het implementeren van) de AdES Baseline Profiles kan de adoptie gestimuleerd worden. Door ervaringen, opgedaan vanuit eerdere implementaties, uit te wisselen kan de drempel om te starten met de implementatie van geavanceerde/gekwalificeerde elektronische handtekeningen worden verlaagd en kunnen *lessons learned* leiden tot een effectieve en efficiënte aanpak.

Conclusie: ondanks dat er op Europees niveau een organisatie actief is die fungeert als aanspreekpunt en waar gebruikers terecht kunnen voor meer informatie is een soortgelijke organisatie niet actief specifiek binnen Nederland. Het beschikbaar stellen van een aanspreekpunt binnen Nederland kan de adoptie versnellen.

Advies:

- We raden de indiener (ministerie van BZK) aan om na opname van de standaard op de lijst te starten met het verzamelen van best practices en hierbij betrokken partijen te verzoeken zich kenbaar te laten maken als kennisbron met betrekking tot de AdES standaarden. Eventueel kan dit in de vorm van de organisatie van een aantal kennissessies waarbij het verzamelde materiaal centraal wordt aangeboden.
- Vanwege de huidige beperkte adoptie van de standaard adviseren wij het Forum Standaardisatie om over twee jaar, na opname van de standaard, te beoordelen of de kwantitatieve behoefte aan de standaard voldoende aanwezig is en hoe de adoptie van de verloopt.

Vraag 2: Use cases

Vraag: zijn er bestaande use cases en kunnen deze gebruikt worden als praktijkvoorbeelden voor implementatie?

Antwoord:

Er is een breed scala aan toepassingen voor geavanceerde/gekwalificeerde elektronische handtekeningen. Voorbeelden van mogelijke use cases zijn het tekenen en valideren van:

- Officiële besluiten;
- Overeenkomsten/contracten;
- Vergunningen;
- Accordering door meerdere partijen/personen;

- Communicatie tussen overheidspartijen;
- Verslaglegging.

Datum
10 maart 2017

Voor deze toepassingen geldt op dit moment dat de ondertekenaar vrij is in de keuze voor een standaard voor de geavanceerde/ gekwalificeerde elektronische handtekening. De ontvanger is in een aantal gevallen⁸ verplicht om de AdES-standaard te accepteren. Het gevolg is dat vooraf en zonder aanvullende verplichtingen niet duidelijk is met welke standaard de ondertekenaar het document zal ondertekenen en met welke standaard de handtekening is te verifiëren.

Een handtekening getekend volgens de AdES Baseline Profiles voldoet aan de eisen van een geavanceerde/gekwalificeerde elektronische handtekening.

- Het elektronisch document is in te zien door beide partijen;
- De authenticiteit en de integriteit van de inhoud is vast te stellen;
- Het moment van totstandkoming is vast te stellen;
- De identiteit van de ondertekenaar is vast te stellen.

Door zowel de ondertekenaar als de ontvanger te verplichten om de AdES-standaard te gebruiken voor geavanceerde/gekwalificeerde elektronische handtekeningen, worden tevens de voordelen van de AdES-standaarden behaald:

- Leveranciersafhankelijkheid;
- Plaats- en tijdsafhankelijk tekenen;
- Interoperabiliteit tussen softwarepakketten;
- Handtekening ingebed in het document/bestand;
- Handtekening te valideren door elke partij met software die ondersteuning biedt aan de AdES Baseline Profiles;
- Handtekening langdurig in de toekomst te valideren (in combinatie met een tijdstempel en duurzaam archiefbestandstype zoals PDF/A).

Aan de hand van twee praktijkvoorbeelden zijn twee use cases en de implementaties van de standaard beschreven.

Use case 1: Ministerie van Defensie

Het ministerie van Defensie wil documenten kunnen ondertekenen met een elektronische handtekening. Deze handtekening moet getekend kunnen worden binnen het officepakket wat het ministerie gebruikt voor het opstellen van documenten: het open source softwarepakket LibreOffice 5.3⁹. Voor het tekenen van de handtekening is gekozen voor een standaard die interoperabel te gebruiken is binnen het ministerie en met ketenpartners: de AdES-standaarden.

Het officepakket ondersteunt het tekenen van elektronische handtekeningen, maar ondersteunt zelf niet standaard de AdES-standaarden. Om te kunnen tekenen met de AdES-standaarden zijn technische aanpassingen nodig. Het ministerie heeft daarom de opdracht gegeven om samen met een marktpartij, gespecialiseerd op het gebied van LibreOffice, te werken aan de implementatie van PAdES en XAdES. De opdracht is voornamelijk gericht op de technische implementatie van de standaard.

⁸ Voorbeelden zijn de verplichtingen die gelden voor Tendered en grensoverschrijdende verwerking van documenten die door de bevoegde autoriteiten elektronisch zijn ondertekend.

⁹ LibreOffice (2017), LibreOffice The Document Foundation, geraadpleegd via <https://nl.libreoffice.org/>

De implementatie is in 2017 afgerond en aan de hand van de validatietool van CEF, de Digital Signature Service, is de technische implementatie geverifieerd.

Datum
10 maart 2017

Resultaat: Het ministerie van Defensie is in staat om documenten te ondertekenen en handtekeningen te verifiëren via open source software. Bij interne en externe uitwisseling van de gesignde documenten is nu vooraf duidelijk aan welke eisen een softwarepakket moet voldoen om de handtekening te kunnen verifiëren.

Use case 2: Rijkswaterstaat

Inschrijvingen op aanbestedingen van Rijkswaterstaat moeten getekend worden met een elektronische handtekening. Rijkswaterstaat accepteert handtekeningen getekend op basis van de AdES Baseline Profiles en een PKI-overheid-certificaat of PKI-EU-certificaat¹⁰. Certificaten worden aangeboden via marktpartijen. Hierbij noemen de leveranciers expliciet dat de certificaten voldoen aan de eisen die gesteld worden door Rijkswaterstaat.

Als aanvulling op het aanbestedingsproces heeft Rijkswaterstaat ervoor gekozen om het inkoopproces verder te digitaliseren. Daartoe heeft Rijkswaterstaat in 2016 eSigning¹¹ geïntroduceerd, waarbij de inkoopcontracten door Rijkswaterstaat ook zelf digitaal getekend worden.

Op basis van wet- en regelgeving heeft Rijkswaterstaat ervoor gekozen om een gekwalificeerde elektronische handtekening te hanteren. Om te kunnen tekenen heeft Rijkswaterstaat software aangeschaft waarmee de contracten in PDF-formaat ondertekend kunnen worden volgens de AdES Baseline Profiles. Deze software is aangeschaft bij een marktpartij.

Resultaat: het is voor de opdrachtnemer én Rijkswaterstaat mogelijk om de contracten te tekenen met een elektronische handtekening. Deze handtekening heeft een juridische waarde en is te valideren door elke partij die over een softwarepakket beschikt dat de PAdES Baseline Profiles ondersteunt. De opdrachtnemer weet van tevoren aan welke eisen hij moet voldoen voor het ondertekenen met een gekwalificeerde elektronische handtekening.

Conclusie: uit de eerdere toetsingsprocedure kwam naar voren dat er verschillende aanbieders en gebruikers zijn van de standaarden.¹² Echter het gebruik binnen de overheid was nog onvoldoende inzichtelijk. Met name voor PAdES en XAdES zijn er verschillende voorbeelden van gebruik binnen de publieke sector.

Advies aan het Forum Standaardisatie: om voorbeelden te ontsluiten en naar te verwijzen bij opname van de standaarden op de lijst. Indien er best practices geïntroduceerd worden, is het aanbevolen om deze organisaties en hun ervaringen te betrekken.

¹⁰ PKI-EU-certificaat: Persoonlijk certificaat goedgekeurd voor gebruik voor onder andere TenderNed en de Belgische eProcurement sites.

¹¹ Rijkswaterstaat (2016). eSigning, geraadpleegd via

<https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/default/files/FS/2017/0308/Johan-Kessels-Rijkswaterstaat.pdf>

¹² Zie hiervoor het eerdere forumadvies:

https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/bfs/files/proceedings/FS%20161019.3A%20Forumadvies%20AdES%20Baseline%20Profiles_0.pdf

Vraag 3. Technische ondersteuning standaard

Datum

10 maart 2017

Vraag: *Waar worden de standaarden ondersteund (software / leveranciers) en op welke manier worden overheden ondersteund bij de technische implementatie van de standaard?*

Antwoord:

De technische ondersteuning die wordt geboden voor de AdES standaarden is op te delen in drie typen.

- Toetsen van de implementatie en interoperabiliteit tussen leveranciers;
- Software-/dienstenleveranciers met ondersteuning van de AdES standaarden;
- Softwarepakketten met ondersteuning van de AdES standaarden.

Toetsen van de implementatie en interoperabiliteit tussen leveranciers

Er zijn twee hulpmiddelen beschikbaar waarmee de juiste implementatie van de AdES-standaarden (CAAdES, XAdES, PAdES en ASiC) gevalideerd kan worden. Deze hulpmiddelen zijn vrij te verkrijgen en te gebruiken:

- ETSI¹³: een internetpagina waarop het standaardisatie instituut ETSI de mogelijkheid biedt om bestanden te uploaden en te controleren op de specificaties van de AdES Baseline Profiles.
- Digital Signature Service¹⁴: open sourcesoftware van de Europese Unie die de mogelijkheid geeft om de handtekening te controleren op de specificaties van de AdES Baseline Profiles.

Naast de validatietool faciliteert ETSI plugtesten. Tijdens deze plugtesten krijgen ontwikkelaars de mogelijkheid om de implementatie en interoperabiliteit tussen producten te testen. De deelname aan de plugtest is gratis en vindt plaats via de website van ETSI¹⁵.

Software-/dienstenleveranciers met ondersteuning van de AdES standaarden;

Binnen Nederland is er een aantal dienstenleveranciers die op hun website actief uitdragen dat zij AdES standaard(en) ondersteunen (CAAdES, XAdES en PAdES). De leveranciers kunnen ondersteuning bieden bij de implementatie van de AdES standaarden. Deze leveranciers zijn: Evidos, KPN, QuoVadis, SimpleSign, Stiply, Validata Group en Zynyo.

De lijst van leveranciers die ondersteuning kunnen bieden is hoogstwaarschijnlijk niet beperkt tot de genoemde marktpartijen. Voor ASiC is er nog geen Nederlandse marktpartij die actief uitdraagt de standaard te ondersteunen.

Binnen Europa zijn er meerdere marktpartijen die aangeven ondersteuning te bieden aan de implementatie van CAAdES, XAdES, PAdES en ASiC.

Softwarepakketten met ondersteuning van de AdES standaarden

Leveranciers waarvoor open source implementaties beschikbaar zijn of waarvan de leveranciers actief uitdragen dat de standaard ondersteund wordt zijn:

- PAdES (PDF-documenten): Adobe Acrobat Reader, Coesys eGov, DigiSeal Office-printer, Digital Signature Service, PDF Sign&Seal, PDFlib en SigningHub.
- CAAdES (CMS-documenten): Aloaho Signer, Coesys eGov, Digital Signature Service en P7S Signer.

¹³ ETSI (2017). ETSI Signature Conformance Checker, geraadpleegd via <http://signatures-conformance-checker.etsi.org/pub/index.shtml>

¹⁴ CEF (2017). Digital Signature Services (DSS), geraadpleegd via <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/pages/viewpage.action?pageId=23003381>

¹⁵ ETSI (2017). Plugtests Portal, geraadpleegd via <http://xades-portal.etsi.org/pub/index.shtml>

- XAdES (XML-documenten): Coesys eGov, DigiDoc3, Digital Signature Service, Microsoft Word¹⁶ en OpenOffice.
  - ASiC (documentcontainers/ZIP): DigiDoc3 en Digital Signature Service
- Deze lijst is hoogstwaarschijnlijk niet beperkt tot de genoemde softwarepakketten.

Datum
10 maart 2017

Naast de standaard softwarepakketten bestaan er ook maatwerk implementaties die als open source project gedeeld worden. Voor de AdES standaarden (PAdES¹⁷, CAdES¹⁸, XAdES¹⁹, ASiC²⁰) zijn er verschillende open source projecten via repositories²¹ beschikbaar. De bijdrages aan deze open source repositories zijn recent (minder dan een maand oud), wat betekent dat er actief gewerkt wordt aan de ontwikkeling van deze open source oplossingen.

Conclusie: er zijn voldoende (open source) softwarepakketten op de markt aanwezig die gebruik en toepassing van de standaarden ondersteunen. Daarbij zijn er zowel grote als kleinere leveranciers die de standaarden gebruiken. Parallel aan de Europese verplichting om de standaarden te ondersteunen lijkt de ondersteuning onder software- en dienstenleveranciers toe te nemen.

Advies aan de indiener en het Forum Standaardisatie: om ook de leveranciers te betrekken bij het onder de aandacht brengen van het gebruik van de standaarden.

---

¹⁶ .docx is een XML-gebaseerd bestandstype.

¹⁷ nonorganic (2017). .NET version of Digital Signature Services, geraadpleegd via <https://github.com/nonorganic/dssnet>

¹⁸ kjur (2017). Opensource free cryptography library, geraadpleegd via <https://github.com/kjur/jsrsasign>

¹⁹ open-eid (2017). Libdigidocpp library, geraadpleegd via <https://github.com/open-eid/libdigidocpp>

²⁰ difi (2017). Generic implementation of ASiC-E archives, geraadpleegd via <https://github.com/difi/asic>

²¹ Repository: Opslagplaats van software waarbij de mogelijkheid wordt geboden om samen te werken aan de ontwikkeling van de broncode.

2. OPNAMEADVIES ADES BASELINE PROFILES

Datum
10 maart 2017

Naar aanleiding van het aanvullende onderzoek, de experttoets en de openbare consultatie wordt geadviseerd om de AdES Baseline Profiles op de lijst met open standaarden op te nemen met als status 'pas toe of leg uit'.

De AdES Baseline Profiles zijn volwassen standaarden die al een langere tijd bestaan. De standaarden beschrijven het gebruik van standaardprofielen voor geavanceerde en of gekwalificeerde elektronische handtekeningen. Het verplicht stellen van de AdES Baseline Profiles draagt actief bij aan de interoperabiliteit tussen (semi-)overheidsorganisaties, het bedrijfsleven en burgers. Uit de expertbijeenkomst bleek dat overheidsorganisaties en bedrijven behoefte hebben aan een standaard die er voor zorgt dat handtekeningen zonder interoperabiliteitsproblemen uitgewisseld kunnen worden. Ook is er behoefte aan validatie van authenticiteit van digitale documenten.

Op grond van wettelijke regelingen zoals Besluit 2011/130/EU, Verordening 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad en het Uitvoeringsbesluit 2015/2016 van de Europese Commissie dient de standaard al geaccepteerd te worden bij ontvangst, het advies is om de standaard dus ook toe te passen bij het verzenden.

Als functioneel toepassingsgebied voor AdES Baseline Profiles wordt geadviseerd: *De AdES Baseline Profiles zijn van toepassing op documenten in de vorm van een XML-, PDF-, CMS-, en ZIP-bestand dat is voorzien van een geavanceerde en/of gekwalificeerde elektronische handtekening of zegel (inclusief tijdstempels)*²².

Toelichting op het toepassingsgebied: Het betreft hier dus het toepassen van de standaard (acceptatie is al verplicht). De AdES Baseline Profiles richten zich op de ondertekening en het authenticeren van documenten en niet op het de authenticiteit van berichtenverkeer²³.

Als organisatorisch werkingsgebied van AdES Baseline Profiles wordt geadviseerd: *Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector.*

Meer informatie en eerder adviezen zijn te vinden op:

- Forumadvies Forumvergadering 19 oktober:
<https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/default/files/FS/2016/1019/FS-20161019.03A-Forumadvies-AdES-Baseline-Profiles-0.pdf>
- Expertadvies AdES Baseline Profiles:
<https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/default/files/FS/2016/1019/Expertadvies-AdES-Baseline-Profiles-v1-0.pdf>
- Overzicht consultatiereacties AdES Baseline Profiles:
<https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/default/files/FS/2016/1019/Reacties-uit-openbare-consultatie-AdES-Baseline-Profiles.pdf>

²² Op grond van de gelijkschakeling in artikelen 27 ('Elektronische handtekeningen in openbare diensten') en 37 ('Elektronische zegels in openbare diensten') in verordening 910/2014, moet waar dit document spreekt over 'handtekening' steeds 'handtekening of zegel' gelezen worden.

²³ Met de authenticiteit van het berichtenverkeer wordt bedoeld: de authenticiteit van het versturen van het document, zoals mailverkeer, up-/downloaden of andere vormen van (automatische) elektronische zendingen. De authenticiteit van de informatie in het document wordt wel gewaarborgd door de elektronische handtekening.

3. Additionele adviezen ten aanzien van de adoptie van de standaard**Datum**
10 maart 2017

Aan het Forum Standaardisatie wordt gevraagd om het Nationaal Beraad Digitale Overheid te adviseren de volgende aanvullende adoptieadviezen mee te geven.

Als eerste de eerder in dit advies genoemde adviezen:

1. De indiener te vragen te starten met het verzamelen van best practices en hierbij betrokken partijen verzoeken zich kenbaar te laten maken als kennisbron met betrekking tot de AdES standaarden.
2. Vanwege de huidige beperkte adoptie van de standaard het Forum Standaardisatie te vragen om over twee jaar, na opname van de standaard, te beoordelen of de kwantitatieve behoefte aan de standaard voldoende aanwezig is en hoe de adoptie van de verloopt.

Verder waren uit de eerder experttoets de volgende adoptieadviezen meegegeven, deze adviezen blijven ook na het aanvullend onderzoek staan, namelijk:

3. Aan het Forum Standaardisatie om bij opnamen een toelichting op te nemen, waarbij het verschil en de overeenkomst tussen een gewone (ook wel natte) handtekening, een elektronische handtekening, een geavanceerde en een gekwalificeerde elektronische handtekening wordt uitgelegd met een verwijzing naar artikel 15a Boek 3 van het Burgerlijk wetboek en de Richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement.
4. Aan de indiener van de standaard om met de stakeholders bepalen of er behoefte is aan een onderzoek naar aanvullende standaarden voor het beschrijven van tijdstempelautoriteiten.
5. Aan PKI Overheid om over te gaan op onderzoek naar mogelijkheden voor aanpassing van de middelen om tijdstempels te ondersteunen bij het gebruik van een PKI certificaat.

Meer toelichting op deze adviezen is te vinden in het expertadvies:

<https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/bfs/files/Expertadvies%20AdES%20Baseline%20Profiles%20v1.0.pdf>